

FELELŐS SZERKESZTŐ: REINER FERENCZ.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

Az új évmegyed elején felkérjük t. előfizetőinket előfizetésük megújítására, nehogy a lap szétküldése körül fennakadás támadjon. Ez alkalommal tudomására hozzuk t. előfizetőinknek, hogy lapunk kiváló erőket nyert munkatársakul és azonkívül, hogy zenemellékleteket sürűbben hoz, mint hozott ez ideig, még tartalmában is az eddigénél sokkal gazdagabban fog megjelenni. E körülmény fölbátorít bennünket azon óhajtás kifejezésére, hogy t. előfizetőink lapunkat minden irányban terjeszteni fogják.

TARTALOM.

IRODALOM: DR. BERÉNYI PÁL: *Kárpáti emlékek.* (Bartók Lajos)
 ZENE: SIPOSS ANTAL: *A magyar dalműről.*
 BÁTÓR SZIDOR: *Zenészetű heti szemle.* —
 L-r Gy-a.: *Bach 7. S.* — SERLY LAJOS:
Igenis van magyar dal! — Zenészetű hírek.

KÁRPÁTI EMLÉKEK.

(Bartók Lajos költeményei, Spanyol Béla eredeti rajzaival. Budapest, 1885. Kiadta a Franklin-Társulat.)

BARTÓK Lajos barátai azzal támadják meg a bírálatokat legtöbbször, hogy azokat a kifogásokat, melyek költeményei ellen hozatnak fel egyénisége rovására íratják és a magukéval ellenkező véleményt Bartók irodalmi működéséről, annak az erős hangú, gyakorta rakoncátlan írási mód visszatörlesztésének hiszik, mely Bartók lapjában, a Bolond Istókban kacajjal az élcnek és humornak már egészen otthonossá vált. Mi határozottan hiszszük, hogy a jóakarát mondatja ezt Bartók barátáival, de ha még is ellenkezőleg volna és akadna bíráló, ki Bartókot, mint lírikust vagy mint dráma költőt nem lírai

és drámai műveiből itélné meg, hanem azokat a kifogásokat és ellenvetéseket, melyeket lapja ellen érez, mondaná el bírálatában, az megérdemelné, hogy az a vád, melyet fönt elmondottunk, érje. Don Pedró és Bartók Lajos a társadalomban egy egyén ugyan, de az irodalomban két alak. Egyikből a másikra csak következtetést vonni is lehetetlen és az egyik irodalmi működéséből a másikra ítéletet mondani, nem csak az irodalmi gentleman fogalommal volna összeütköző, de kizárná a bírálat komolyságát. Bartók Lajos a lírikus teljesen absorbeált alak Bartók Lajostól, az élcslap szerkesztőjétől és ha ez utóbbinak gyenge, az még nem zárja ki, hogy előbb nevezett téren jó ne lehessen, mert hisz hány száz ember van, a ki nagyon becsületés ember, de rossz muzikus és viszont. Mi kizárólag csak, mint lírikust óhajtjuk őt méltatni és ha e méltatás közben olyan jellemzetes vonásokra akadunk, melyek élcslapját is jellemzik, az nem a mi hibánk. Azt a fent említett elválasztást Bartóknak magának kell megtenni. Ha ő mint lírikus is olyan, mint élcslap szerkesztő, az határozottan csak az ő hibája és nem a kritikáé.

Kérdezzük először is, mit énekel meg Bartók a «Kárpáti emlékek»-ben? Egy érzellem korlátlan uralkodása van-e abban a negyvenkét költeményben lerakva, vagy a gondolatok közössége fűzi-e őket együtvé? Szüleményei-e a költemények egy legyőzhetetlen küzdelemnek, annak az ellenállhatatlan varázsnak, mely a költőt a Kárpátok vadregényes bércei közé vonja? Egy szóval elmondja-e a negyvenkét költeményből álló kötet, hogy mi lakta Bartók szívét, mikor írta azokat és visszatükröződik-e abból a képből, melyet a kötet elolvasása után nyertünk, maga a költő egyéni vonásaival, érzelmével, egész lelki világával?

Az a kép, melyet a «Kárpáti emlékek» adnak, nem egységes kép; szeszélyes összevisszasága inkább gondolatoknak, érzelmeknek és felfogásnak. Igaz ugyan, hogy a kötet bevezetője, egy rövid két szakaszos költemény azt mondja:

A természetben minden oly beszédes,
 Az ő szava oly érthető, oly ékes!
 Források a madarakkal csevegnek,
 Felhők regélnék a komor hegyeknek.

Hegyek az éggel, a szelek a fákkal,
 És csillagok beszélnek a virággal.
 Csak a mi bánat dúlta szíveinkhez,
 Csupán az emberekhez ne szólna mindez? . . .

De hogy mit beszél a természet, mit csevegnek a források a madarakkal, mit regélnék a komor hegyek a felhőknek, mit beszélnek a hegyek az éggel és a szelek a fákkal, azt Bartók nem mondja el; arról pedig, hogy a természet, a forrás, a komor hegy, az ég és a szellő mit szólnak a mi bánat-dúlta szíveinkhez, arról szó sincs a kötetben. De hisz Bartók jnem volt soha az egész emberiség költője; őt nem lelkesíti az egész emberiség öröme és nem sújtja az egész emberiség fájdalomja és *Elohang* című költeményében már így dalol:

«Könyvemben is . . .

Minden sor egy emléket őrzve,
 Tavasz korombul egy levél.»

Mi azonban hiába kerestük az emlékeket, Bartók nem mutatja e kötetében múltját, se a ama szebb idők szenvedelmét, melyek e lapokon ébredjenek új életre.

De nem csak az elsőnek bemutatott költeményben vagy az *Elohangban* megpendített eszmék és gondolatok nem ébrednek többé életre a kötetben, hanem harmadik költeménye a «Völgy és bérce» című programmszerű tartalmáról sincs többé szó az egész kötetben. E költemény így szól:

«Te völgy, hol hőbb a nap, olvadóbb a hó,
 Tél hamarabb fut, nyár tovább pihen,
 És szebb virány közt lüktet a folyó,
 Te völgy, e szóra oktatsz: Szerelem!»

S te bérce, vihar korbácsát megvető,
 És visszavágó villámok haragját,
 Te elhagyott, süjtött, kopár tető,
 Fenséges bérce, ezt mennydörgöd: Szabadság.

De azért Bartókot a szép völgy nem tanítja szeretni és a kopár sziklatető nem avatja a szabadság dalmokává. Alig van az egész kötetben egy-két verse, mely szerelemről és szabadságról szól; és a mik erről is szólnak, annyira különböző érzelmi állapotokat ismertetnek, hogy őszinteségük iránti kétségünk majdnem kikerülhetetlen. Így a «Jer, édes . . .» kezdetű költeményben mintha zsolozsmát zengene,

úgy szól kedveséhez és érzellemmel telt szív felhevült hangján mondja:

«Vess rá gyopárt, lobogjon lángjuk,
Éleszszük titkon az oltár tűzét,
Utolsó hívek, kik imádjuk
A szerelem száműzött istenét!

Ez érzelem folytatásának mutatkozik az a hang, melyben «Az éj leánya» kezdetű költemény van tartva és melyben így énekel:

«Hadd bujdokoljon (a lomb) hadd merüljön el.
Bennünket sorsa így sem érdekel!
Szerelmem, a mi csillagunk amott,
Észak rendíthetetlen egén ragyog!

Borulatok rám, erdők és hegyek,
Hogy hozzá annál közelebb legyek.
Temess el mélyen, lombok tengere,
Örökre együtt hadd legyek vele! . . .

Míg fönn vihar zúg, szívünk lenn pihen
A szerelem tenger mélységiben,
S az erdőmely tündértanyánk, hova
Csupán te látsz, szerelem csillaga!

A nyugodt, boldog szerelem költeménye: «A poprádi kertben» című, melyben már egész boldogsággal szól a tavalyi nyár utoljáról, a nyár utójának egy pásztórórájáról, hogy a kertben kedvesével együtt ült.

De egészen más hangon szól már közvetlenül e költeményt követő verse. Ebben fölfakad valami általános kétség, a szerelemnek fájó érzelmé is, mint a minőt a kedves hűtlenségén vagy szerelmünk viszonzatlanságán szoktunk érezni; de csak olyan általánosságban, mint a fontosabb elősoroltakban a boldogság. Általában Bartóknál ritkán szólal meg az «én», jobban mondva ritkán szólal meg úgy, mintha szívből fakadna. Mintha csak minden költeményét egy véletlenül fölkellett percnyi szeszély mondta volna tollába; hangjaikban olyan kevés a rokonság; felfogás, gondolatmenet annyira változó, hogy ha más nem, ez a körülmény is erőszakosan támad érzelmeinek igazsága és őszintesége ellen. Ha ehhez hozzá vesszük azt, a mit egy általános képről fentebb mondtunk, alig marad a legkisebb bizalmunk az iránt, hogy Bartók e költeményekben elénekelt érzelmek igazi hatását épp oly kevésbé érezte át, mint a minő kevésbé érezheti teljes meggyőződéssel helyeseknek azokat a gondolatokat, melyeket a Bolond Istókban leír. Azután van költeményeiben valami elbeszélő, jobban mondva értekező hang is, melyet igazi lyrikusnál ritkán találunk és sohasem találjuk föl arra a célra, a mire épp Bartók használja — festésre. Így «Barangolás» című költeményében annyi a sok mellékes, hogy a költemény magva majdnem elvész benne. E költemény kezdetén a tavaszt szólítja meg, örvendő, hogy elmúlt a tél, a ki zsarnok porkoláb és nem engedi a szabadba a fogoly szívet. De most, így kiált fel:

«Repülj ki, szív, tél rabja, légy szabad!
A szerelem feszíti szárnyadat,
Te nem vidulsz, míg elzár a kalit,
Csak ha tavasz ajtót szabadba nyit.

De itt mintegy megszakad a költemény hangja és folytatásában arról értekezik, hogy ki mikor szokta megénekelni szerelmét; majd szól a rónasághoz is és elkábítva a bércz fenséges és komoly kék-pétől, így végzi:

Oh, néma erdők hangtalan magánya!
Szerelmes szívem álmaid kívánja;
Hozzád igyekszem, itt pihentetem
Szerelemtől felkorbácsolt szívem.
S ha álmadozva nyári hév napon
E nyugós érzést el nem altatom:
Fölrázom, ha jó a fergeteg: —
Jer, halni jobb, mint nem gyógyulni meg!
Szikláról hágok sziklára vele,
Hurcrolva, míg szét nem török bele,
Kőleken, szirt omladékokon,
Szél, zápor, éj közt hűtve vonszolom.
Elfű a szél, zápor kiolt s az éj
El fog temetni, zajgó szenvedély,
Vagy legalább mire a vész kihál,
Elszenderülsz, te még nagyobb vihar!

És a szabadságról sem énekel melegebben és következetesebben, mint szerelméről. Az «Idegen csillagok» című költemény talán az egyetlen, mely egy bevégzett egésznek tekinthető és ez nemcsak a kötetnek legszebb darabja, de Bartók költeményeinek is legszebbike. A költeményben az van elmondva, hogy a haza határhegyén túl nem ismert csillagok ragyognak át, de ezek nem vonzzák tüzével, mert nem lenne boldog hazátlan lelkével és így végzi:

«Oh, csillagok! merüljétek homályba.
Szívem követne, de örökre fájna.
Szállnék a fényes ösvényen, de arczát
Hazám földének felhők eltakarnák!

Maradj, szív! bár iránytűként vezetne
Fényök szebb honba, távol tengerekre,
Ophirt, kincsével, megtalálnád ismét:
Szegény beteg hazádat elveszítéd!

És ha terünk engedné, bővebben kimutathatók a kötet elbeszélő, illetőleg leíró költeményeiből is, hogy nagyon kevés bennök az igaz hang és a verselési ügyesség takarja el legtöbbször túlságosan kirívó hiányukat. De nemcsak az őszinte melegség és a gondolatoknak szélszélyes révedezése jellemzi Bartók kötetét, hanem a felfogásnak és az érzelmeknek ridegsége is. Mintha avatatlan kezek vájkálnának piszkos célokkal legszebb és legszentebb érzelmeink között, olyan kevés lelkesültséggel, olyan bizarr és olyan idegen hangon beszél minderről, a mi útjába akad és egy hamis byroni mosoly még akkor is ott kerülgető ajka körül, mikor föl száll istenéhez. Azután sokszor költőietlen egész a köznapiaságig és gondolatai néha annyira köznapiasak, mintha a Bolond Istók vezércikk költeményeiből vette volna. De e hiányokkal szemben ügyesen versel és nyelve szép, magyaros.

DR. BERÉNYI PÁL.

A MAGYAR DALMÜRÖL.

Mit mondjunk a magyar dalmüröl? Senki sem vetett számára ágyat; árván jött világra, pártfogás nélkül is eleven ifjúvá fejlődött, s most immár a férfikor elérésére kell törekednie. Ismerjük azt a harcot, melyet a németek folytattak, míg nemzeti operájukat megalkothatták; de láttuk azt is, hogy a küzdelem tulajdonkép csak akkor vette kezdetét, midőn a fejedelmi székvárosok-

ban oly hosszú időn át működött idege-nektől a németek a drámai zene titkait ellesték, sajátágit eltulajdonították, s ennek alapján maguk is önállóan kezdtek mozogni.

Nálunk hiányzott emez útmutatás, mert egymásra hatás nem volt; s nem lehetett, minthogy nemzeti élet híján, a németországi központokhoz hasonló vidéki műtelepeink nem voltak, s a királyhágón-inneni és túli két fővárosunkban a drámai művészetnek csarnokot nem emeltek. Tehát épp akkor, midőn a drámai zene léte s nem léte fölött folyt viták lázas forrongásban tarták a lelkeket, s mintegy szellemi harcra lángolák a művelt nemzeteket, nálunk egy kéz sem mozdult meg annak érdekében. Haydn Mihály és Dittersdorf, a kik huzamosabb ideig működtek Nagyváradon a székesegyház és püspök szolgálatában, a magyar drámai művészet érdekében semmit sem tettek. Haydn Mihály az egyháznak szentelte működését s Nagyváradról Salzburgba ment, a hol szerény elvonultságban folytatta, a mit a magyar városban megkezdett: Dittersdorf pedig, b. Patachich püspök buzdítására, szerzett már itt is dalművet, s néhány oratoriumot, de ezekhez a magyar zenének semmi köze, még pedig annyival kevésbé, mivel Metastasio olasz szövegei után készültek. S nem is Dittersdorf már föntebb említett «Szerelmem a zenében» című dalmű ki-sérlete volt az első dalmű, melyet Magyarországon előadtak, hanem Pergolesi «Serva padronna»-ja, mely a múlt század közepén, körülbelül 1751-ben került színre Pozsonyban. Piloti igazgatósága alatt, az országgyűlési karok és rendek nagy pártfogása mellett, Pergolesi eszünkbe juttatja, hogy legszebb művét, világhírű «Stabat mater»-jét csak néhány évvel ezelőtt hallhattuk Budapesten Salvi volt igazgató fáradozása következtében.

Haydn József, az imént említett Mihály nagynevű fítestvére, a ki Eszterházy herczegnek és hazánkban oly sokat köszönhet, mindenesetre a magyar népdallal ifjította meg művészetét, valamint a német zenét általán, s igen jó úton haladt; hanem mint láttuk volt, nem sokat törődött a dalművel, s a viszonyok a drámai zene kifejlődésének akkoriban nem kedveztek.

Nem úgy volt, mint azelőtt és azon-innen. Hisz Attila udvarában dalműkök zengték a nagy király tetteit, s ez a rend az egész Árpád-korszakban fennállt vala. Az Anjouk korában, Budán és Visegrádon, a szobrászat és képzés művészetével, a zene is virágzott és a kolostorokban mindenfelé nagy szakismerettel ápolták, tanították. A Hyppolyt-Codex megmondja nekünk, hogy Mátyás és Beatrix nagyban pártfogták a zenét, s a királyi udvarban kiváló olasz énekesek meg magyar lantosok gyönyörködtették a hallgatóságot. Az esztergomi érsekek, az egri püspökök sohasem voltak jelesebbnél-jelesebb énekművészek nélkül. Majd a kolostorokon kívül is életelt kezdett adni a zeneművészet, az ének is világiasb színt öltött, a mellett, hogy megőrzé az isten házában nyert szép magyarságot. A troubadourok nálunk sem hiányoztak; Tinódi Sebestyénről legalább bizonyosan tudjuk, hogy énekelve adta elő verseit, lant kíséretében

melyet maga pengetett. Ime, külföldön is ily jelenségekből és mozzanatokból fejlődött ki a dalmű. Azonfölül a magyar színirodalom, a magyar drámai költészet nem késett a többi mögött s körülbelül párhuzamban haladt vele, noha az első francia bohózat, a «Patelin ügyvéd», egy félszázaddal előzte meg a magyar történeti drámát, mely «Balassa Menyhért» címen 1564-ben jelent meg. Tárgyunkat illetőleg legbizonyosabb, hogy Sztárai Mihály, élelmes és buzgó református pap, szerzője egy gúnyos színműnek, mint Olaszországban kiművelt énekes, zenekíséret mellett adatta elő színművét, s remek előadással maga is közreműködött. Amde azon innen is nyomára akadunk annak, a mi Olaszországban a dalmű kifejlődését előmozdította alkalmas volt. Bethlen Gábor fejedelem udvarában, szintűgy, mint Olaszországban is, görög hitregetanból merített színműveket adtak elő, melyeknek nevezetesebb mozzanatait ének és táncz fűszerezte. S itt önként élénk ötlök az a kérdés, ha vajjon nem Opitztól származott első sorban az élvezet? Mert Opitz fordította az első olasz dalművet, Rinuccini Dafnéját németre, mely dalmű aztán Schütz eredeti zenéjével, 1628-ban került előadásra Drezdában. Vajjon nem épp erről a dalműről van itt szó? És ha ez áll, úgy Gyula-Fehérvárott és Drezdában körülbelül egyszerre mutatták be az oly sok fejtörést okozott műágot? Opitz, mint tanára a gyulafehérvári főiskolának, igen valószínűleg maga kedveskedhetett vele a fejedelmi udvarnak, a mi ha csakugyan bizonyos volna, egyszerűen megváltoztatná állításunkat az első dalműről, s arra a nyilatkozatra kényszerítne, hogy az első dalmű, melyet hazánkban előadtak, nem Pergolesi «Serva Padronna»-ja, hanem a Rinuccini s illetőleg Opitz-Schütz «Dafné»-ja volt. Álljon bármiként, sajnálnunk kell, hogy a háborús idők, s a szomorú politikai viszonyok általán n m csak a szép folytonosságot szakították meg, hanem szárnyát szegték minden további törekvésnek e téren. Sajnálunk kell annyival inkább, mivel a dalmű első feltételei mindenfelől készségesen ajánlkoztak az egésznek betetőzésére. Eszterházy nádor, valamint más főurak udvarában színészek támogatták a vigasságot érdekes előadásokkal; s I. Lipót király szabadalommal ruházott fel egy színész-társaságot komiko-tragikus darabok és komédiák előadására Erdélyben, ünnepek és országgyűlések alkalmával.

Mind ennek haszna és erkölcsi eredménye nem volt; s csak a múlt század végén, illetőleg a jelen század elején, tehát akkor, a midőn külföldön a drámai zene dicsőségének már meghódoltak, kezd ismét életjelt adni a magyar színűgy. Sime, alig hogy megvetette lábát, már is jelenségek támadnak, melyek a dalmű utáni vágyat is mindenki elárulták. Nagy Lázár, az erdélyi színtársulat igazgatója, külön dalműi bizottságot alapított, s megnyitá az előadások sorát 1824-ben, idegen művel ugyan, melyet nemsokára magyar dalművek is követtek; nevezetesen Ruzicska József «Béla futás»-a s később «Kemény Simon»-ja. Ezek voltak a magyar dalmű első sikerült kísérletei. Követték kisebb-nagyobb közökben: Erkel

Ferencz «Báthory Mária»-ja, Egressy Béni «Tündér-kastély» című víg dalműve, Bartay «Csele», Thern «Gizul»-ja meg «Tihany ostroma», majd ismét Erkel «Hunyady László»-ja, «Erzsébet»-je, «Saroltá»-ja, később «Bánk-bán»-ja, 1867-ben «Dózsa György»-e, s most legutóbb «Brankovics»-a; Doppler Ferencz «Benyovszky»-ja, (ily című és tárgyú dalművet Boailleau írt); «Vandá»-ja; «Két Huszár»-ja; aztán «Ilká»-ja vagy «Huszár toborzó»-ja, az egyedüli dalmű, melyet német színpadokon is adnak; végül «Erzsébet»-je, melyet Erkelrel társaságban írt; Császár «Kunok»-ja, «Morsinay Erzsébet»-je; Fáy Gusztáv «Kamillá»-ja, «Fies-o»-ja; Mosonyi «Szép Ilonká»-ja, «Álmos»-a; Orczy Bódog «Renegát»-ja. Ide sorozhatók még a derék Adlburg «Zrínyi»-je, Goldmark hazánkfi «Sába királynéja», mely, mint tudom, közelebb kerül előadásra legelső műintézetünkben, hanem mind Zrínyit, mind pedig ez utóbb nevezett dalművet külön fordították magyarra az idegen szövegek könyv után. Mihálovics Ödön, ki néhány érdekes hangszerelésű nyitányval szerepelt itt szintűgy, mint Németországban, úgy látszik, dalműve számára is a német hitregetanból választott tárgyat.

Ime, mindenestre tiszteletreméltó szám kerül ki; csak az a kérdés, ha vajjon az elősorolt dalművek komolyan számot tesznek-e a drámai zene terén, avagy legalább igazi magyar dalművek-e a szó szoros értelmében?

Beh kár, hogy a zeneszerzők nem mindnyájan a magyar népdalról indultak ki; hogy nem gondoltak Haydn József-re, a ki a magyar népdallal ifjította meg a német művészetet, s szimfoniáiban, vonós-négysesiben, dalaiban mindegyre magyarul szól, sőt még híres Császár-dalát is magyar induló alakjára idomította; nem gondoltak Beethoven «István király» című nyitányára, melyet a pesti német színház megnyitására írt; nem jutott eszükbe a legnagyobb német dalköltők egyike, Schubert, ki szintén az Eszterházyak kegyét élvezvén, s nyáron át több évig falun, télen pedig itt Budapesten az úri-utcán lakván, annyira megszerette a magyar zenét, hogy a «Diverissement à la hongroise» című szerzeménye óta egyre nagyobb öntudatossággal karolta fel a magyar dalt, helylyel-közzel egész művekben, majd egész zenekari tételken át, közben-közben mellékrészeket gyanánt, aztán az Impromptuban, (lágý f); néhány szonátában, vonós-négysesben, szimfoniában, különösen a kemény C-szimfonia bevezetésében, I. szűjában, záradékában, a harmónia mozgalmában, a rhytmusban.

Kár volt tehát a távolba csapongni, a midőn csak karukat kellett volna kinyújtaniok a közelben fekvő jó megragadására!

Megértük azt, hogy Csokonay, Kazinczy, Kölcsey, Bajza, Vörösmarty némely dalához német zenét írtak, holott már jóval azelőtt Horváth Adám mily szép és jellemző példát mutatott a magyar népdal számára. A visszaesések művelődésünkben nem ritkák s a zenében sem lehetnek meg. Ki hitte volna, hogy Kölcsey himnusza után, melynek zenéjében Erkel az egyházi stíl egyszerű nemességét oly szépen egyeztette össze a tiszta magyar

rhytmussal, a magyaros harmónia zamataival; tehát, hogy a himnusz után is még német érzelgősségű, olasz puhultságú dalok és operák teremjenek magyar földön? Pedig az ötvenes években s még azon innen is megjelent igen sok csárdás, népdal csak névleg magyar. A «Kunok» című operáról is körülbelül ugyanezt mondhatjuk. Avagy lehet-e visszásabb valamit képzelni, mint az olasz tétlenség édességében ömlengő Uzádót, a ki hősnék mondja magát. Megengedjük mégis, hogy e dalmű sem volt egészen érdemek híján: az ötvenes években, midőn az elnyomás már-már elviselhetlenné vált, e dalmű is hozzájárult a csüggedők bátorításához vagy feledtetéséhez, a meny nyiben legalább ott a színpadon, jelmezeivel és történetében, magyaros mozzanatokot tárt fel; s ama nemzedéknek az is ír volt sebére. Így, miként a görög hitregéből tudjuk, minden kornak megvannak a maga istenei, ha mindjárt kicsinyek is.

(Folytatása következik.)

SIPOSS ANTAL.

ZENÉSZETI HETI SZEMLE.

A philharmonikusok ötödik hangversenye. — Broulik második dalestélye. — Strumpter hegedűművész hangversenye.)

A PHILHARMONIKUSOK utolsóelőtti hangversenyüket márczius 20-án tartották a m. kir. operaházban, s ezúttal csupa zenekari darabokat vettek fel műsorukba, mely elég változatosan volt összeállítva s a klasszikus irányt képviselő Mozart és Mendelssohn mellett Wagner is volt képviselve, sőt egy magyar szerzőtől is hallottunk egy nagyszabású művet, értjük Mihálovics Ödön (D-moll) szimfoniáját, a melynek bemutatásával egy szép tehetségű hazai szerző iránt rótták le philharmonikusaink tartozásukat.

Mihálovics határozottan a Wagner-iskolának híve. Iránya és zenei eszközeinek alkalmazása kizárólag a wagneri úton törekszik érvényesülni. Mind a négy tétel nagyon felismerhető a nagy mester befolyása, a kinek nyomdokain indult: de azért alapos készűltség és öntudatos törekvés határozottan nyilvánul a mű minden tételében.

Gondolatai eredetiek, de túlságosan bizarrak, hangszerelése pedig meglepően színdús, helyenkint fényes és csak a rézfúvó hangszereknek, különösen a kürtöknek folytoni használása volna kerülendő, mert azoknak folyton használása ép úgy a hallgatóra, mint az előadókra fárasztóan hat. Ép úgy a vonóshangszerek kezelésénél nagyon önkényesen járt el. Így a második tételben (Scherzo) a hegedűöktől azt kívánja, hogy a legmagasabb hangokat *piccato* és erősen játszzák, melynek kivitele pedig lehetetlen, s különben sem hallatszik. A mi a szimfoniában meglepett, az a műnek a harmonizálása volt, mely a legjelesebb mintaképekre vall. Harmonizálása mindvégig érdekes, jó, sok helyen meglepő. Legsikerültebb része az első tétel. Az allegro egy erőteljes drámai gondolattal indul meg; de a «Durchführung»-ban, midőn e gondolatot tematikailag kidolgozza, bizonyos nyugtalansággal vesz rajta erőt, mely összezavarja a tiszta körvonalakat, s ez által a tétel formája szenvedett, és e hibába esett a szerző a többi tételknél is. A szonáta-forma úgy-

*) 1628-évi népdalok
Opitz s Schütz, adama
nek keresték utána.

*) «Népdalok»-k. 1875-évi utolsó szám

látszik nem a legerősebb oldala Mihalovics úrnak; de azt nem is Wagnernél kell tanulmányozni, mint azt talán szerző tette. Vagy miért nem maradt meg az új szimfoniai irány terén, az úgynevezett *szimfoniai költeménynél*, a hol is az eszme adja meg a formát, a hol pedig Mihalovics úr, zenei mozdulataival, dallamfűzé- seivel, s az új irány szerint proczipált eszméivel bizonyára hálásabb téren moz- gott volna.

Legjobban tetszett a *«scherzo»* bizarr hangszerelésével. Igen hangulatteljes a har- madik rész, mely gyászinduló jelleggel bír; csak az kár, hogy nem valamivel rövidebb, és nincs önállóan lezárva, hanem egybe v n kapcsolva az utolsó tétellel.

Itt is a sokféle gondolat egybehalmozásának megint a forma esett áldozatul, mert ez által megnehezítette az átlátszó- ságot és megbénította az egyöntetőséget. A közönség a szimfoniát hidegen fogadta, s csak a scherzo tudott némi hatást előidézni.

A hangversenyt Mendelssohn *«Tenger- csőnd és szerencsés utazás»* című program- nyitányával kezdték meg. Philharmoniku- saink kitűnő előadásban részesítették e szép művet, s ez alkalommal is nagy benyomást tett a romantikus zeneszerző e költői szépségű nyitánya. Ezt követte Mozart (C-dúr) szimfoniája, a mely *«Ju- piter-szimfonia»* név alatt ismeretes, mint egyike azon három szimfoniának, a melyeket Mozart 1788-ban hat hét alatt megírt és a melyek legmaradandóbb becsü alkotásai ezen a téren.

A *«Nagy-pénteki varázslat»* Wagner *«Par- sifal»*-jából képezte a harmadik számot, melyet legelőször nálunk Richter János mutatott be 1872-ben egy philharmoni- kus hangversenyen. A *«Nagy-pénteki va- rázslat» «Parsifal»*-nak egyik legszebb ré- sze, mely ünnepies komolyságban s a kifejezés erejével megírt munka a drá- maiság jellegét óvja meg mindvégig, s különösen a mesteri hangszerelés ragadja meg leginkább a hallgatóságot. A zene- kar Erkel Sándor vezénylete mellett ez- úttal is feladata magaslatán állott.

Egy másik hangversenyről is kell egy pár szót szólni, értjük Broulik F. újkor- beli dalestélyét, ki már a múlt hetekben élénk feltűnést keltett classikai dalestélyé- vel. Ezúttal műsora kizárólag modern színezetű volt. Énekelte Spohr, Schumann, Schubert, Rubinstein, Liszt, Jensen és Franz dalai mellett magyar zeneirőktől is három dalt, úgymint: Schütz Miksa, Steiger Lajos és Zimay Lászlótól, mely dalokért zajos tapsokat aratott. A dalok üszvélogatása és csoportosítása a hang- versenyző finom ízléséről újabb bizonyo- ságot tettek. Hogy Broulik mindannyit gyö- nyörően énekelte, azt talán mondanunk sem kell, csak ismétlésekbe bocsátkoz- nánk, ha Broulik úr énekét újra eldicsér- nők; elmondtuk azt már a classikai dalestély után. De nem hagyhatjuk fel- említés nélkül s a dalénekek akár min- tája gyanánt felemlíthetjük azt az elő- adást, melyben Schumann dala (*«Der Nuss- baum»* és *Jensen* (*«Mürmelndes Lüftchen»*)) részesült.

Nagy hatást ért el Schütz Miksa da- lával (*«Schlag die Tschadra zurük»*), me- lyet a közönség meg is ismételtetett. De

ép úgy Broulik úr éneke, mint a dal szépsége meg is érdemelte a tapsot.

Nehéz, roppant nehéz feladat, ma még valami újat, érdekesebb, sőt meglepőt tudni teremteni, midőn a legkisebb ága- zatra is jut két, három világgéniusz a múlt és jelen időből. — A német *«Lied»*-ek terén különösen és kétszeresen érezheti e nehéz állás súlyát még az is, kit pedig jó kedvében csókolt homlokán a szeszé- lyes műzsa. Egy Beethoven, Schubert, Schumann, Mendelssohn, Franz, Löwe, Brahms stb. után kevés oly érdekes szí- gete maradt már a német dalköltészet- nek, melynek minden legkisebb kizsákmá- nyolni való részét is be ne kalandozták, s ki ne merítették volna.

Schütz dala (*«Schlag die Tschadra zu- rük»*) valóban igen szép, és nem válik szerző ségyeneré Igaz, Bodenstädt versei oly megradó költészetet lehelnek, hogy mintegy önkéntesen megzenésülnek s a legszebb gondolatokra hangolja a zene- költőt; s így már a szövegválasztás is dicséretére válik szerzőnek. A dalban az énekszólám igen jól van kezelve, és szer- zőnek e nembeni jártasságáról tanuskodik, ép úgy a zongora-kíséret egészen önállóan lép fel.

Még Steiger Lajos hangzatos magyar műdalát (Fülemile-dal) kell felemlítenünk, mely dalt Broulik az eredeti magyar szö- veggel énekelte, és mely a magyar daliro- dalomnak valódi gyöngye. Még kell di- csérnünk szerzőt, hogy daczára annak, hogy magyar költeményre írt zenét, nem esett abba a hibába, mint a legtöbb ma- gyar zeneszerző, hogy a magyar rhythmust mindig erőszakolta, hanem nemes dallam- mát szíve mélyéből merítette. Bár ma- radna Steiger úr hú a magyar zenéhez, ki tehetségénél fogva, még igen sokat lendíthetne e téren.

Végre felemlíthetjük Strümpfler J. hegedűművész hangversenyét, ki már- czius hó 25-én Jerusalemban k. a. és Székely Irén k. a. közreműködésével a vígadó kis termében szép számú közönség előtt ját- szott, mely alkalommal Wienawszky hang- versenyét, Bach Chaconn-ját, és Vieux- temps Ballede és Polonaise-jét adta elő. Strümpfler úr igen szép technikával bír, habár hangja nem nagy, de annál lágyabb és melegebb. Hangvétele tiszta. Vieux- temps Ballede és Polonaiseben pedig szép előadásával és nemes felfogásával tudott a közönségre hatni, mely az ifjú művészt rokonszenvesen fogadta.

BÁTOR SZIDOR.

BACH J. S.

— Szüle'ésnapja 200. évfordulójához. —

EMLEKEZETES mara l mindig a zene- történelemben az 1685-iki év első negyede, mert ebben született Haen- del (Halle-ban az évi febr. 23-án) és Bach J. S. (Eisenachban márczius 21-én) a zené- nek e két herosa.

A zene új epochája kezdődik e két emberrel s Bach korszakalkotó művei úttörői voltak ama nagy arának, mely a zene arany-korszaka és kezdetét Bach és Haendel föllépésével veszi.

Bach családja nagyon terjedten elága- zott művészcsalád; tagjai jobbara orgo- nisták és kántorok voltak Thuringiában és Szászországban. De számos tekintélyes

művész és hangszerző is volt közö. tük. Ne- velhette e szellemi rokonságot a család azon bevett szokása, hogy évenként össze- jöveteleket tartott Eisenachban és említik, hogy néha százon felül volt az ott talál- kozó Bachok száma.

Igy érintkezett Bach János Sebestyén már fiatal korában zenészekkel, a mely körülmény korán kezdte zenei talentumát fejleszteni.

Tíz dik évében veszté el apját, 1695. januárban halt ez el; anyja egy évvel korábban halt meg, s az elárvult Sebes- tyén bátyjához, János Christofhoz kiment. organista volt Ohrdruffban. Ez Pachelbel János tanítványa, igen kitűnő orgona- művész volt, de oly nagy befolyást nem gyakorlott öcsce kiképezetésére, mint Herda Elias, az ohrdruffi lyceum kántora. Ennek közbenjárására alkalmazták Sebes- tyént, tekintettel jó hangjára és egyéb zenei képességeire a Leineburgi Mihály kolostor convictusában.

Itt igen nagy tökélyre vitte a zongora-, orgona- és hegedűjáté ot. Hamburgban hallotta a világhírű Busetehude Dietrichet, kit mintaképpül választott. 18 éves korában jött Weimarbarba, mint János Ernő her- czeg kamara zenésze és 1707-ben hivatott meg Mühlhausenbe Ahle János György híres organista helyére, mely hívásnak engedett is de már a következő évben visszament Weimarba, mint udvari orgo- nista és karnagy.

Tágas tere nyílt itt munkásságának, számos cantat-ét, concert-et és sok kamara zenét írt. Innét rándult volt 1717-ben Drezdába és itt volt a nagy versenyközötte és a világhírű francia organista, Marchand, között. Bach organajátékai annyira el- ragadta a közönséget, hogy az ájtatos hallgatók az egyházban sirva fakadtak. Marchand pedig jónak látta Drezdából eltűnni.

Nagy pártolója volt Bachnak kötheni Lipót herczeg, kivel 1720. Carlsbadban volt. Itt érte őt nejeének halálhíre, mélyen gyászolta őt és gyászantatejeinek leg- többje ez időből származik.

Számos gyermeke lévén, nagyon érezte hiányát a házi asszonynak és így a kö- vetkező évben nősült újra Wülhen Anna Magdolnát véve el. Kuhnau halála által üresedésben levő lipcsei Thomas iskola kántori állására hivatván meg, ez állást 1723. évi május 31-én foglalá el. 1747-ben volt Potsdamban, hol II. Frigyes előtt játszott, ki őt igen kitűnteté. Bach a *«Musikalische Opfer»* című művét neki ajánlotta fel, melyben a fugához a nagy király adta a témát. Bach szakadatlanul működött Lipcsében, néha igen rossz anyagi helyzetben és ugyanott 1750-ben július 28-án halt meg.

Nagyszámú családot hagyott hátra. 12 fia között legnevezetesebb lett Fülöp Manó kamara és udvari zenésze Nagy Fri- gyesnek.

Bach működését, mint tanító, mint hang- szerző, mint contrapunctista, mint a zené- nek új irányt adója, méltányolta az egész világ. Ő adta az impulsust, hogy a zene sohasem gyanított tökélyre és bensőségre tett szert, emánczipálta a zenét az akkori tudós és dermesztő hideg bombastustól, egyesítette a formát a melodiával és lehe- tővé tette, hogy az ő útján haladva, lép- tek fel Haydn, Mozart és Beethoven.

Műveiben a forma legnagyobb tökélyét látjuk keresztlívve, mit utána senki el nem ért. S különösen orgona-művei utóérhetetlenek, valamint a «Wohltemperiertes Clavier» című fuga munkája kimagasló szirtet képez a zeneirodalomban. Ennek tanulmányozásán edzette magát Beethoven.

Művei igeg nagy számmal vannak, zongoraművei és koncertjei, hegedűszonátái, és olyanok hegedű- és zongorára cello-szonátái, suite-jei, zenekari kompozíciói, orgona művei, számtalan cantate és motett-jei, hét nagy mise és legnagyobb szerű alkotásai a «Matthenus» és «Johannes» passió. Látjuk hogy kevés hangszerző van, a ki annyit írt volna, mint ő, és oly ritka becsű munkákat.

Bach komoly zenészeket sokat játszatik, de a koncertekben elég ritkán találkozunk vele, hacsak nem valami modern sauce-al ellátva.

Valód renaissanc-t élte a Bach-cultus Mendelssohn óta, ki őt tulajdonkép ama helyre emelte, a mely őt megilleti. Nagy érdemei vannak Liszt Ferencnek is, ki legtöbb orgona műveit zongorára átírta és zongoraműveit modern zongoráinkra alkalmazta, ha másért nem is, de ezért halhatatlan lett volna Liszt Ferenc.

A civilizált világban mindenütt megülték e napot, Bach születése napját, művei előadásával, sőt egész Bach-estélyeket adtak. De nálunk ilyesmink se híre, se hamva. Köszönettel tartozunk a Krancsevics négyesnek, mely legközelebbi estélyén egy művét a nagy lipcsei kántornak Thomasnak, fogja előadni.

Azonban reméljük, hogy a legközelebbi évadban, talán a zenekedvelők, vállalkozó és derék karnagyuk vezetése alatt valamelyik passió vagy mise előadásával fognak minket meglepni és emlékeztetni a nagy hangóriásra, Bach János Sebestyénre.

L—r Gy—a.

IGENIS, VAN MAGYAR DAL!

(Válasz Lintner Mihály úrnak.)

A «MAGYAR SALON» márcziusi füzetében megjelent «A magyar dal és népdal» című cikkemre Lintner Mihály úr a «Harmoniá»-ban kissé önző s hólyagként felfúvódott dagályos hangon megtámadja, tán cikkemet?... dehogya?... a dalaimat.

Lintner Mihály úr dagályos cikkét azzal kezdi, hogy: «Méltányos dicséretet érdemel a «m. dal és népdal» cikk írója ama buzgalmaért, melylyel dalai értékét oly művészi magaslatra emelné, minővel egy Schubert, egy Mendelssohn dicsekszik».

Nem méltányos dolog Lintner Mihály úrtól, hogy midőn cikkemről akar írni, eltérve a tárgytól, bekap dühös egérként dalaim értékének kisebbitésébe, holott az általa bíráltni akart* cikkemben dalaimról szó sincsen.

Lintner Mihály úr a többi között azt állítja, hogy «vannak csupán népdalok és vannak csupán műdalok. Tertium non datur», — nagyon szép volna ez az állítás, csak hogy a tisztelt válaszíró úr elfelejtette ez állítását *bebizonyítani*, — s ha

bizonyít, akkor szakképzettség hiányában dagályos *frázisokkal* erőlködik állítását igazolni, holott én az én cikkemben minden állításomat *tényekkel* bizonyítottam. Avagy a t. cikkíró úr még azt sem tudja, hogy ha valaki zenészeti szakcikket kritizálni akar, mindenekelőtt a cikket jól át kell olvasni, megérteni, s ezen felül a zenében alapos készütségű egyénnek kell lennie, ha ki akarja kerülni ama szánandó állapotot, hogy nevétségessé váljék? — válaszában minden sorából kisugárzik a rosszakarattal párosult tudatlanság. Különben, ha Lintner úr azt hiszi magáról, hogy ért a dologhoz, felhívom, hogy bizonyítsa be föntebb idézett állítását. Mert az én tudtommal «Műdal» (Kunstlied) mint zenészeti műfaj, nem a magyar — de a világ egy nemzetének zenéjében sem létezik! (Nos, Lintner Mihály uram! bizonyítson! Tertium non datur!?) A tisztelt cikkíró úr, úgy látszik, a «Kunst-Gesang»-gal zavarja össze a zenészeti dolgok (alapos képzettség nélküli) olvasásában összezavart fejét. Igenis, «Kunst-Gesang», azaz műnéklés létezik, de «Kunst-Lied», azaz «Műdal», mint külön műfaj, nem létezik! Ha nem hiszi, csapja fel akármelyik zenetudósnak (Marx, Lobe, Sechter, Reicher stb.) a zenészeti formákról írt tankönyvét, meg fogja-e találni benne az általa említett műfajt?... Továbbá, a t. válaszíró úr cikkemből egy passust közölvén, nevétségessé erőlködik tenni azon állításomat, a hol én a magyar népdalok eredetét a népnek tulajdonítom s nem mint egykor Liszt F. tévesen, cigányainknak tulajdonítá. — S felhozta a t. cikkíró úr argumentum gyanánt Csermákot és Biharit, mint «dalírókat». Tudtommal Csermák és Bihari magyar zeneműveket teremtettek ugyan, de népdalt nem írtak soha! Ha a t. cikkíró úr ismeri a föntebb említett népdalait s hitelességét bebizonyítja, — úgy ön e felfedezése által nagy emberré lehet, — mert eddig az említett zeneszerzők dalait nem ismeri a világ.

Majd tovább így folytatja Lintner úr okoskodásait. «Azt nem értem, hogy mi különbség volna egy ilyen búsuló legény és a dalíró közt?!» — Igenis nagy a különbség, mert míg a nép költője, mint a szabad természet gyermeke nőtt fel, sem írni, sem olvasni nem tanult, az Isten költőnek teremtette, de a zajos világtól távol fekvő csöndes szülőfaluja, sorsának állapota s a körülmények folytán öntudatos költővé nem fejlődhetett... a sors kedvezései vagy csapásai hozzák meg neki az ihlet perczét, mely arra kényszeríti, hogy dalt teremtsen. — Míg a dalíró szinte az ihlet perczében, de öntudatosan írja dalait; hogy valamely dalköltő mennyiben termékeny, az mind az ihlet perczének gyakoribb vagy ritkább jelenlététől függ, s ha véletlenül az illetőnek a zeneszerzésből élnie is kell, s még hozzá rosszúl is fizetik, mesterségesen egy-egy szépirodalmi remekmű olvasásával fel lehet gerjeszteni hangulatát a dalírára, mindenesetre az ihlet perczének jelenlététől függ ez vagy ama dalnak szépsége.

Nem kell ezért a természet költőjét összezavarni azon dilettansokkal, kik feltűnési viselkedésből a zongoránál ütve a billentyűket, dalokat gyártanak, s melyeket világgá bocsátanak «népdal» gya-

nánt, ártva a magyar népdalok jó hírének. — A hogy a műveltség terjed a nép között, azonképen mindig ritkábban és ritkábban teremnek a népdalok. — A műveltséggel gyarapodván az ismeretek, ha a nép valamely fiában feltűnik a tehetség, meg tudja az útat találni, ha göröngyös is, mely őt ezen életpályára tereli, a melyre született, s esz be őle öntudatos költő. — Így a műveltséggel fogy a «népdal», de gyarapodik a képzett zene-költők száma, — a nép nem érzi meg hiányát, mert bőven kárpótolva van a szakzenészek által írt dalok (és nem népdalok) nagy száma által, melyből bőven ki-ki kiválogathatja magának a kedélyhangulatának megfelelő dalt.

Visszatérve t. Lintner Mihály úr cikkére, azt a következő passussal fejezi be: «S hogy véleményemnek kifejezést adjak, fordítva azt ajánlom, hogy megmentve népdalainkat e compromittáló csoporttól, egy új sectát nyissunk, hova a beteges «Csicsó»-nékat soroznók, mik annyira szegényére válnak nemzeti népzeneinknek».

Erre az ön sajnálatára azt kell válaszolnom, hogy bizony ha «beteges»-nek tartja is a «Csicsóné» című dalt, mégis magyar népdal az. Hogy miért «beteges», azt önnek be is kellene bizonyítani. En a «Csicsónéféle» dalok feltűnését is nyereségnek tartom a magyar népdal-irodalomra nézve, — mert a régi «lassú» formájú daloknak egy új műfaj keletkezett, a «magyar coupletszerű dal, a mi nem egyéb, mint egy zenészeti «Epigramm». Miért ne lenne e műfaj jogosult a magyar zenében, ha a magyar irodalom is eltűri az epigrammokat, habár nem magyar eredetűek is.

Hogy az én dalaimról mit tart a cikkíró úr, azzal nem törődöm, *írjon jobbakat*.

Felhívom tehát cikkíró urat, hogy mielőtt velem vitázni akar, tanuljon összhangzat-, ellenpontozat-, zenészeti formais és hangszereléstant, s miután alaposan meg tud állani a maga lábán, álljon ki a síkra, nem írva badarabbnál badarabb állításokat... A vitában nem elég csak állítani, hanem tényekkel bizonyítani is kell.

Különben ha illetékesnek tartja magát, feleljen a következő, általa felhozott kérdésekre:

a) Mi az a «műdal»?... mert én, mint fentebb is említém, ilyen műfaját a daloknak nem ismerem, sem Marx, Lobe, Sechter vagy Reicher stb. zenetankönyvekben nem találtam, sem pedig a bécsi Conservatoriumban Krenn J. tanáromtól említeni sem hallottam. — Hogy művészi eg feldolgozott dalok léteznek, az igaz, de ezek közé sem Mendelssohn, sem Schubert dalai nem tartoznak, mert művészi leg feldolgozott dalok az olyanok, melyek alkalmat nyújtanak az énekesnek rendkívüli technikai képzettségét ragyogtatni, ilyenek az olasz «Una voce poco fa» Rossinótól, Mozart «Levéldala» (Briefarie) Don Juanból, a «La Grang Aria» Erkel-től. — De vajjon találkozunk-e ily technikai kidolgozásokkal a Schubert, Mendelssohn, Gumbert, vagy Abt dalaiban?... bizonyára nem. S a mai Wagnervilágban ki is kezdenek menni a divatból, nem írnak nyakatekert fioriturákat, visszatértek az egyszerűhöz, a drámai dalokhoz.

* Romlott ízlésű publicumnak» declarálja a magyar közönséget, men, magyar közönség, ízlést tanulni Lintner Mihályhoz!...

b) Miért «beteges» a Csicsóné népdal?... Legyen szíves analízálni, azaz bontsa fel alkatrészeire, mit ért ez alatt, hogy «beteges»?... Mutassa ki, mi hibája van ritmikái és formái tekintetben?...

Ha e két kérdésemre, illetőleg saját állítását bebizonyítván, szakértelemmel megfelel, mélyebb vitába szívesen bocsátkozom.

Még egy bizonyítással tartozom Lintner úrnak, mielőtt e viszonyválaszt befejezném. Ugyanis főntebb azt állítottam, hogy Lintner úr iránya nagyon dagályos, azt írja válaszában egyik részében: «A lázas tűz, az élető meleg sugározók» azon műből, mely Schubert dalaival versenyezne. «De kérem — kérem» a lázas tűz élető meleget nem sugároz, hanem sorvaszt. És a két egymásnak ellentmondó fogalom egymás mellett nem állhat, ezt Lintner M. úrnak, mint tanárnak, tudnia kellene. A főntebb mondattól kiténik még az is, hogy Lintner M. úr a szakképzettség hiányán kívül eszmeterlódásokban is szenved.

Tessék válaszolni!...

SERLY LAJOS,
a népszínház karnagya.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ SIPOSS ANTAL magán-zeneakadémiája a lefolyt héten ünnepelte meg fennállásának 10 éves jubileumát. A derék intézetből ez idő alatt 213 tanítvány került ki, kik közül többen nyilvános fellépésükkel méltó figyelmet keltettek. (Horánszky Emilia, Juhász Aladár, Vörös Erzsé, Krizs-tinkovics Béla, Helvey Irén, Krivácsi Ilona, Klinger Sándor, Ravasz Ilona, Almási Miklós, Kuppis Nathália, Zabossy Gizella.) Tartott összesen 27 nyilvános vizsgálati előadás és 16 matiné, illetve zene-estély. A második évtized jövő októberben veszi kezdetét és kívánjuk, hogy a zenei műveltség érdekében még sikeresebb legyen.

~ WAGNER RICHARD a «Mesterdalnokok» című víg operája már Bruxellesben is fényes sikerrel került első előadásra.

~ VARNEY új operetteje «Les petits mousquetaires» a Folies-dramatiques-ben csak közép-szerű sikert ért el. A librettó Dumas ismert regényét illetőleg a négy testvér kalandjait tárgyalja. A milyen kevés ujsággal dicsekszik a szöveg, épp oly kevés eredeti Varney zenéje. Nem segíthetett az operette sorsán Ugalde kisasszony, a legmodernebb párisi enfant gaté sem, a ki D'Artagnan szerepét alakította; már azért sem, mivel az alacsony temető, csinos kis soubrette a három marczona testőr mellett, szemtanuk szerint igen komikus benyomást tett.

~ BENJAMIN GODARD Bruxellesben több művét adatta elő, melyek közül a hegedű kettősök tetszettek legjobban a komponista és Hubay Jenő mesteri előadásában.

~ DRESDÁBAN e hó 8-án adták Gounod «Faust»-ját századszor.

~ A BÉCSI CARL-SZÍNHÁZBAN április 7-én kezdődik az olasz stagione, mely bérlet kizárásával húsz opera-előadásra fog terjedni. A már végleg megállapított program szerint a tiz operában (ezek közt lesz Marchetti «Rouy Blas» című új dalműve is) a következő erők fognak közreműködni: Fohström, Theodorini, Arnoldi, Almáti, Corsi, Lablache és Mérini hölgyek; Ravelli, Denegri tenoristák; Padilla és Panteloni baritonisták, végre Pintó és Scolara bassisták. A nevezett művészeket és művésznőket a mi közönségünknek is lesz alkalma hallani a népszínházban.

~ NILSON CHRISTINA is megülte már színpadi működésének huszonöt éves jubileumát. A híres énekesnő 1860-ban február 28-án lépett fel először Stockholmban egy hangversenyen. Négy évvel később már «Traviatát» énekelte Párisban, egy évvel reá már világhírű énekesnő lett a svéd parasztleány.

~ MAISTRO BOZSI Comoban befejezte «L'Angelo de la notte» című új operáját, melyet Milanóban adnak először elő.

~ VALENZIÁBAN Bonicioli már egyszer általunk felemlített operája «Marco Botzoris» nagy sikerben részesült.

~ OLE OLSEN norvég zeneszerző új operája «Stig Hoide» legközelebb Stockholmban kerül színre.

~ A TAVASZI HIRTELEN LÉGVÁLTOZÁS az énekesek és énekesnők közt pusztít legjobban. Jelenleg négy opera-óriás szüntette be hülés és rekedtség miatt működését és pedig Niemann Berlinben, Vogl asszony Münchenben, Mdlle Krausz és Mr. Lassalle Párisban.

~ GOUNOD új oratoriumát «Mors et vita»-t a pápának ajánlotta, ki a gyönyörű dedikációt el is fogadta.

~ BARCELONÁBAN új spanyol operát adtak elő «Alonso Garcia» cím alatt, melynek szerz je Manuel Giro. A szöveget francia ember Bounemère írta, olaszra is francia Achille de Lauzières fordította és csak az olasz szövegre szabta Don Manuel Giro a spanyol zenét.

~ GLUTH VICTOR «Trentajger» című operája Münchenben is színre kerül fényes szereposztással és új kiállítással. A Trentajgert Vogl fogja énekelni.

~ A BÉCSI PHILHARMONIAI HANGVERSENYEK huszonöt éves jubileuma e hó 12-én lesz, mely alkalommal Beethoven kilenczedik szimfoniáját fogják előadni válogatott zenekar közreműködésével.

~ BILSE a híres berlini hangversenyző felmondott zenekarának. A népszerű zenesz még ez évad végével felhagy nyilvános hangversenyeivel és nyugalomba lép.

~ LONDONBAN nyilvános árverésen ajánlotta Staufford Villiers «Savonarola» és

«Canterbury Pilgrims» partitúráit anélkül, hogy vevőt talált volna az angol kiadók közt, ami annál hihetlenebb, minthogy «Savonarola» remek mű, mely Németországban is nagyon tetszett, s melyről lapunkban a mult évben bővebben közöltünk ismertetést.

~ A BUDAPESTI ACZÉLHANG férfitárogylet 1885 április hó 11-én a répi polgári lövölde dísztermében, a magyar hírlapírók nyugdíjalapja javára, Burghart Róbert egyleti karnagy úr vezetése mellett dalestélyt rendez.

~ STRAUZ EDE híres zenekarával körútat tesz Hamburg, London városokon keresztül, melynek befejezését a budapesti országos kiállításon töltendő augusztus és szeptemberi működés fogja képezni. Strausz ismét a sугárúti «Bellevue»-ben fogja hangversenyeit tartani.

~ A PÁRISI Opéra-comique-ban e hó 11-én adták először Victorier Joncières «Le Chevalier Jean» című lyrai operáját. Dicsérik a csinos szöveget, mely a keresztes háborúk idejében játszik. A zene sok helyt Wagner, Verdi, Donizetti és Gounodot hozza emlékezetbe és csak elvétve bukkannak eredeti gondolatra. Daczára annak, az operának biztos jövője van.

~ VETTÜK A PÁRISI ÉS BÉCSI OPERA nagyban kiadásainak kimutatását. E szerint az egyes pontok a következőkül különbözet mutatják: kar, zenekar és kisebb szolistáknak fizet Bécs évenként 636,000 frcot, Páris 927,000-et. Magánénekesek és énekesnőknek Bécs 112,000 frct, Páris 292,000-et. Balletnek Bécs, 96,000-et, Páris 135,000-et; Díszletekre Bécs 107,000-et, Páris 327,000-et; jelmezekre Bécs 93,000-et, Páris 123,000-et. Páris a nevezett kellékekre tehát 760,000 frankkal ad többet ki mint Bécs.

~ A PÁRISI ÉDEN-SZÍNHÁZBAN a napokban adták először Duneri és Giacinto új balletjét Messalinát. Ugyanaz a társulat ez, mely Párisban már az «Excelsior» és «Siëba» színrehozatala alkalmával nagy sikert aratott. A francziák kissé rikitónak találják az olasz-kiállítást és túlzottnak a taglejtést. Daczára annak a «Messalina» ballett nem fog rosszul járnai Párisban.

~ A LEGÚJABB FRANCZIA OPERAÚJDONSÁG Ernest Lefèvre Ivonne című dalműve, melynek szövegét Grandmougin írta. Első előadása Reimsban volt, hol igen kedvően fogadták.

~ STOCKHOLMBAN Hallström Iván svéd zeneszerző «Neaga» című operája, melynek szövegét a román királyné írta nagy sikert aratott. A zene népszerű és dallamos, a szöveg lendületes és költői becsű

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlolítására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdeműs megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

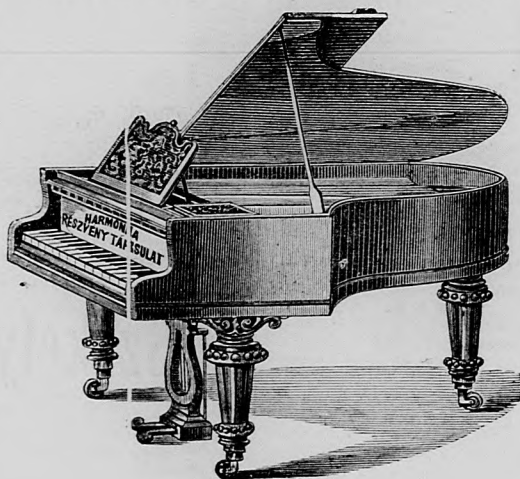
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora-műipar is.

Ezen bajon vélt segíteni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az „ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT“ megalapította, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapestten Huszár-tuza 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződötett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállalatik.

Szalon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb-szerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középpárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (Concert-Flügel)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (Salon-Stutz)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 1/2 méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítettek. Játszott zongorák ujjakkal becsérletnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrzötnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakittatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácscsal szolgál — becserelés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

**MAGYAR-FRANCZIA
BIZTOSÍTÓ-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.**

Befizetett tőke 4.000.000.— frt.
 Áglo-tartalékalap 707.200.—
 Rendelkezési és nyereség-tartalékalap 424.821'03 "
 Árfolyam-különbözeti tartalékalap 80.000.— "
 Díj-tartalékok 1.049.936'02 "

A díjak jutányosak.

Előforduló káresek gyorsan és pontosan felvétetnek és kifizettetnek.

Felvilágosításokkal készséggel szolgálnak az igazgatóság irodahelyiségeiben

BUDAPEST, IV. VÁROSHÁZTÉR 1. SZ.

és nemkülönben a társaságnak az osztr.-magyar birodalom területén fennálló összes vezér-, fő- és alügynökségei.

Szállítvány-biztosítás.

Tűzkár elleni biztosítás.

Hiztosítás jegyár-estére.

A „GONDÜZŐ”

szépirodalmi hetilap

f. évi április hó elsejével harmadik évfolyamába lép és rövid fennállása óta, rendkívül dús és változatos tartalmánál fogva oly pártolónak örvend, mely az irodalom terén valóban pártatlanul áll hazánkban.

A „Gondülő” erkölcsöt nevelő és lelket művelő, érdekesítő és gondolatot üző olvasmányaival kimeríthetetlen tárházat képez családok és egyesek számára.

A „Gondülő” munkatársai: P. Szathmáry Károly, Tolnai Lajos, Beniczky-Bajza Lenke, Komócsy József, Kiss József, Margitay Dezső, Mikszáth Kálmán Szana Tamás, Tóth Endre, Vértesi Arnold, Ötvös Adolf, Erdélyi Gyula, Kazár Emil, Éjszaki Károly, Endrődi Sándor, Balázs Sándor, Dalmady Győző, Prém József, Hentaller Lajos, Sziklay János, Reviczky Gyula, Palágyi Lajos, Lévy Sándor stb. stb.

A „Gondülő” továbbá megkezdte „A granátköves asszony”, Marlitt E. világhírű regényének közlését egyedül jogosított magyar fordításban, mely regény egyszerre hat nyelven jelenik meg.

Végre pedig örövendve említjük meg, hogy Jókai Mór koszorus írónk ígéretét bírjuk hogy a „Gondülő” számára írni fog, miáltal oly kellemes helyzetbe jutottunk, hogy hazánk irodalmi kitűnéseit csoportosítsuk lapunk körül.

A „Gondülő” megjelen minden vasárnap 3 1/2 ívnyi tartalommal és ára a bérmentes szétküldéssel együtt negyedévre csak 1 frt 50 kr., félévre 3 frt.

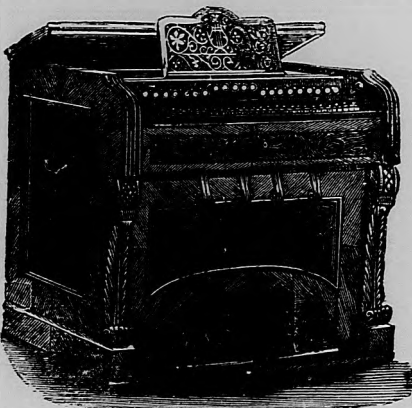
Mutatványszámmal mindenkinek szívesen szolgálunk ingyen és bérmentve, ki e végett hozzánk fordul.

Az előfizetési pénzek legzélszerűbben posta-utalvánnyal a „Gondülő” kiadóhivatalához küldendők.

Székely Aladár

a „Gondülő” kiadó-tulajdonosa
 Budapest, dob-utca 14.

652

A legkitűnőbb
HARMONIUMOK

Tietz Péter utóda
Kotykievics Teofil gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hungar-seny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól fölfele.

Több évi jótállás. Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

Zenetanárok lakcimeit.

ZONGORA:

- Eartay János, nemzeti zenéi t. váci-u. 10.
- Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
- Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
- Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
- Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Ferencz-József rakpart 18.
- Klinger Sándor, sugár-ut 23. III. em. 9. ajtó.
- Kont Ilona, damjanich-utca 6.
- Koschirz János, sugár-ut 89.
- Major J. Gyula, váci-körút 17.
- Rausch Károly, nemz. zenéi tan., Hunyady-utca 3.
- Schütze Rezső, nemz. zenéi tanár, nagy korona-utca 4.
- Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Kecskeméti-utca „Geist“-ház.
- Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
- Vajdafi Béla, nemz. zenéi tanár, külső dob-utca 49.

HARMONIUM és ORGONA.

- Erney József, kerepesi-ut 24.
- ÉNEK.**
- Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
- Igorics Katalin, Lipót-utca 6.
- Passy-Cornet Adél, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körút.
- Schmidt József, Lipót-utca 19.
- ZENESZERZÉS.**
- Breisach Izidor, váci-körút 29. III. em. 8.
- Erney József, kerepesi-ut 24.
- Major J. Gyula, váci-körút 17.
- Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kázinycy-utca 17.
- HEGEDŰ.**
- Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
- Kis Péter, nemz. zenéi tanár, Sándor-u. 5.
- Mészáros Imre, nemz. zened. tr. tüszölt-u. 10.
- Pettykö Imre, Klauzál-utca 17.
- Herman Mariska, Múzeum-utca 11. sz., hegedű, zongora, czimbalom.

Ideai könyvpiacunknak kiállításában legdíszesebb, tartalomban legérdekesebb jelensége: a

Székely Tündérország

BENEDEK ELEK-től.

A 18 éves művészi czimképpel ellátott kötet ára füzve 3 forint vászon kötésben 4 forint.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság kiadóhivatala

Budapest, Gránátos-utca 6.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher“

Arany- és más magas érmekkel kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghíresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

- Barna egyszerű hurozott
- Barna kereszt-hurozott
- Fekete egyszerű hurozott
- Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárunk Budapesten (váci-utca 3. szám), a „Harmonia” zongorateremben.